

Ben Goerion stond uittocht Palestijnen niet in de weg

door J. M. Snoek

Er zijn feiten waar een mens niet graag aan wil. Zo kostte het me moeite te geloven, dat Nederlandse soldaten in Indonesië excessen hadden gepleegd. Zouden onderdrukten zo spoedig al de rol van onderdrukkers kunnen spelen? Evenzo heb ik tijdens de elf jaar welke we in Israël woonden, niet kunnen of willen geloven dat Israël in 1948 medeverantwoordelijk was voor de vlucht van honderdduizend Palestijnen.

Toch waren er ook toen al ooggetuigen die het me vertelden. Zo zei me onze Engelse medewerkster in Tiberias, die in 1948 in Jaffa had gewoond: 'De soldaten van Begin reden in jeeps uitgerust met luidspreekers door de stad; ze schreeuwden: 'Deir Yassin, Deir Yassin'. Toen zijn de bewoners van Jaffa gevlucht'. Dat waren er vijftigduizend. Deir Yassin was de naam van een Arabisch dorp dichtbij Jeruzalem dat nu niet meer bestaat. Het was kort voor de gebeurtenissen in Jaffa aangevallen door Begins militia. Ongeveer 250 Arabieren, voorna-

melijk non-combattanten, werden vermoord; er waren ook gevallen van vermindering en verkrachting. De overlevenden werden verdreven. Maar, zo redeneerde ik toen, deze daden werden gepleegd door de mannen van extreem-rechts. David Ben Goerion, de leider van de heersende Arbeiderspartij en eerste minister, had de schanddadens publiekelijk veroordeeld. Een andere stem was die van de Grieks-katholieke priester Elias Chacour, die me vertelde hoe hij als kind met zijn familie en alle bewoners van Ikrit en Biram, twee dorpen in Galilea, na het beëindigen van de vijandelijkheden verdreven was, zij het met de schriftelijke belofte dat men spoedig zou mogen terugkeren. Dat was geschied door het Israëlische leger, onder de verantwoordelijkheid van Ben Goerion dus. Later werden de twee dorpen door het leger met de grond gelijk gemaakt. De landerijen werden toegewezen aan naburige kibboets. Deze gebeurtenis beschouwde ik als een incidenteel geval. De burgemeester van Haifa, argumenteerde ik, had de Arabische inwoners van die stad gesmeekt te blijven. Des-

ondanks waren ze gevlucht, daartoe aangespoord via de radio door hun leiders in de omliggende Arabische landen. Die leiders waren verantwoordelijk, evenals de vluchtelingen zelf: zij meenden spoedig te zullen terugkeren in het kielzog van de overwinnende Arabische legers. Zo dacht ik toen.

Schokkend

Hier en daar evenwel kwamen bepaalde feiten aan het licht. Gaandeweg moest ik mijn opvattingen herzien. Maar nog niet eerder las ik een zo grondige behandeling – van joodse kant! – van de problematiek als die men vindt in het onlangs verschenen boek van B. Morris, *The Birth of the Palestinian refugee problem, 1947-1949* (Cambridge University Press, Cambridge, 1987). Morris is als diplomatiek correspondent verbonden aan het dagblad *Jerusalem Post*. Zijn boek is onthullend en schokkend. Morris kon geen gebruik maken van dossiers in Arabische landen maar heeft in Israël de hand gelegd op vele relevante documenten. Zijn boek bevat een kaart met alle Arabische steden en dorpen die verdwenen zijn. Een bijbehorende lijst

geeft van iedere plaats de oorzaak van de vlucht van de bevolking. Morris onderscheidt zes verschillende oorzaken: 'verdriving door joodse strijdkrachten; Arabisch bevel; angst voor een aanval; aanval door joodse strijdmacht; fluistercampagne van joodse kant; invloed van de val van een genabuurde stad.' De lijst bevat 369 namen. Een andere kaart geeft de namen van 189 joodse nederzettingen die gevestigd werden in de jaren 1948/1949 op de plaats van Arabische dorpen die vernietigd werden.

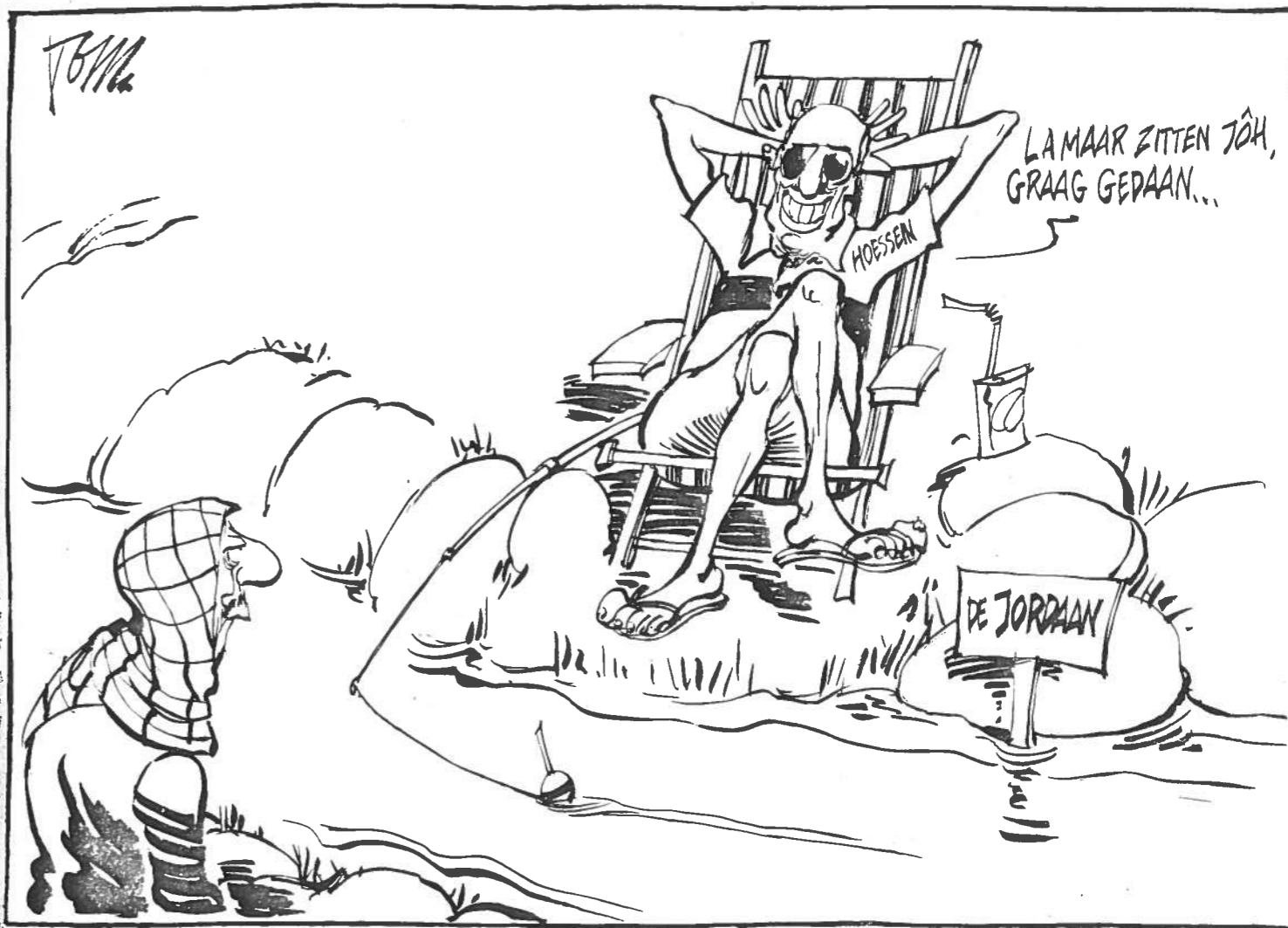
Ben Goerion

De Israëlische regering heeft, aldus Morris, nooit een formeel besluit genomen Palestijnen te verdrijven. 'Het Palestijnse vluchtelingenprobleem werd geboren uit oorlog, niet uit opzet (*not by design*) hetzij van joodse hetzij van Arabische zijde'. De beslissingen werden genomen in een oorlogssituatie, door bevelhebbers van het leger. Ben Goerion weigerde steeds er enig schriftelijk bevel toe te geven. Toch blijkt zijn houding dubbelzinnig te zijn geweest. Al in 1938 zei hij binnenskamers: 'Via gedwongen verplaatsing (van Palestijnen) zouden we een uitgestrekt gebied verkrijgen. Ik steun gedwongen verplaatsing. . . Ik zie dat niet als iets immoreels.' Wel was hij in 1938 van mening dat een eventuele verplaatsing door de mandaatsmogendheid Engeland zou moeten worden uitgevoerd, niet door de joden. Uit 1948 dateert een andere uitspraak van Ben Goerion: 'De Arabieren in het land Israël hebben nog maar één functie: te maken dat ze weg komen.' Ook Morris vermeldt dat Ben Goerion de massamoord in Deir Yassin publiekelijk heeft afgekeurd. Maar tegelijk geeft Morris een aantal voorbeelden van excessen bedreven door de Hagana, het gewone Israëlische leger. Ze zijn minder bekend en werden gepleegd op kleinere schaal dan die van Deir Yassin maar staan in principe op één lijn daarmee. Dié daden heeft Ben Goerion nooit veroordeeld.

Lydda

Ben Goerion was direct en persoonlijk betrokken bij de deportatie van de bewoners van Lydda en Ramle. Deze steden telden te zamen 50 000 tot 70 000 inwoners met inbegrip van 15 000 vluchtelingen uit

Tom in zwart wit

In de nacht van 14 op 15 mei 1948 eindigde het Britse mandaat over Palestina. Enkele uren tevoren werd de onafhankelijkheid van Israël uitgeroepen. Premier Ben Goerion (links) tekent het proclamatiestatuut. FOTO AP

Jaffa. Jitschak Rabin, de tegenwoordige minister van defensie, was commandant van de legereenheid die deze steden veroverde. Ik geef een korte beschrijving van de gebeurtenissen in Lydda, als één voorbeeld uit vele. Na enkele luchtaanvallen vluchtte een deel van de bevolking. Men seinde naar de bevelvoering: 'Het is van belang door te gaan met bombarderen. De vlucht van vrouwen, bejaarden en kinderen dient vergemakkelijkt te worden.' Later werd gerapporteerd: 'De luchtaanvallen en ons artillerievuur hebben paniek en vlucht veroorzaakt onder de bevolking alsmede de bereidheid tot overgave. Doorgaan met bombarderen, ook met brandbommen.' Er waren 250 doden en vele gewonden. De legerstaf besprak de mogelijkheid om alle inwoners te deporteren, maar er viel geen beslissing. Toen gingen Ben Goerion, Allon en Rabin naar buiten. Allon vroeg: 'Wat moeten we met de Arabieren doen?' Ben Goerion maakte een

gedecideerd gebaar met zijn hand en zei: 'Verjaag hen.' Aldus geschiedde.

Wat is waar?

Morris geeft dan een levendige beschrijving, opgetekend uit de mond van ooggetuigen, van de marteling van de duizenden in de schroeiende zon van Lydda naar het Arabische Ramalla. Velen, vooral kinderen, stierven onderweg door uitputting, honger of dorst. Is het waar dat de burgemeester van Haifa de Arabieren smeekte niet te vluchten? Jawel, maar de burgerlijke autoriteiten zeiden één ding, de Hagana (het leger) daarentegen deed heel iets anders, aldus Morris. Is het waar dat de radio vanuit de Arabische landen aanspoorde te vluchten? Neen, daar zijn geen aanwijzingen voor. Integendeel; radio Damascus riep om: 'Iedere Arabier moet zijn huis en eigendom verdedigen. . . Zij die hun woonplaats verlaten zullen bestraft en hun huizen verwoest worden.' De Israëlische geheime dienst

meldde: 'De belangrijkste factor bij de uittocht . . . waren de aanvallen van onze strijdkrachten.' Morris voegt daaraan toe: 'Iedere uittocht vond plaats tijdens of direct na een aanval van het leger.' In sommige plaatsen werd de bevolking niet verjaagd, bijvoorbeeld in Nazaret, een stad 'heilig voor miljoenen christenen', waar bovendien plunderen ten strengste verboden was.

Geen terugkeer

Al het mogelijke werd gedaan om de terugkeer van de vluchtelingen te verhinderen. Zomer 1948 werd de oogst van hun velden door kibboetsniks binnengehaald of ze werd verbrand. Vervolgens werden die velden bij joodse nederzettingen gevoegd of er werden nieuwe joodse nederzettingen op gesticht. De kibboetsniks vormden voortaan een sterke lobby, gekant tegen elke terugkeer van de vluchtelingen. Het leger kreeg opdracht te schieten op vluchtelingen die poogden terug te gaan.

In november 1948 werd een volkstelling gehouden; de Palestijn die zich toen niet in het door Israël beheerste gebied bevond, werd niet geregistreerd, kreeg geen identiteitskaart en kon voor goed niet meer terug. Waarom al deze narigheden uit het verleden opgehaald? Zelf vraag ik me af, wat Morris bewogen heeft tot het doen van zijn onthullingen (ja, onthullingen, al moeten duizenden in Israël veel van dit alles weten hebben). Het zal hem niet door ieder in dank worden afgenoemen. Morris droeg zijn boek – toch wel een standaardwerk – op aan 'mijn moeder, van wie ik een manier van denken geërfd heb'. Het zou kunnen zijn dat Morris denkt: we moeten leren van de fouten die we in het verleden hebben gemaakt; anders zullen we die fouten herhalen. Is daar gevaar voor? Ik meen van wel.

Ds. J. M. Snoek is emeritus gereformeerd predikant. Van 1958-1969 woonde en werkte hij te Tiberias, Israël.